

KAREL ČAPEK

Autor kresby Tomáš Pavlišín

***„Jsme dva, dva na všechno, na lásku, život, na boj
i bolest, na hodiny štěstí. Dva na výhry i prohry, na
život a na smrt - DVA!“***

Probudil jsem se, uplynula řada let. Je to šok. Všechno se změnilo. Zemřel jsem roku 1938, a teď po takové době mě k životu vrátila skupina mladých lidí se zájmem o můj osud. Překvapilo mě to. Nečekal jsem takový zájem. Nejvíce mě zaujalo, že jim nejde pouze o díla, která jsem vytvořil, ale především o můj život a o život mé rodiny. Po chvíli se ukázalo, že se rozhodli svou práci pojmout novinářsky, což mi tak trochu lichotí, sám jsem totiž do novin psal velmi rád.

Trochu jim s tím pomohu a budu nad nimi bdít. S manželkou Olgou jsme se doplňovali a byli jsme si navzájem oporou. Žili jsme ve Vršovicích, ve vile s velkou zahradou. Žil tam s námi i můj bratr Josef, se kterým jsem se o zahrádku moc rád staral. Scházeli jsme se zde s pátečníky a debatovali o všem možném, převážně o politice. Byl jsem velice hrdý na to, že jsem Čech a bojoval jsem za svou vlast, jak to ien šlo.

V roce 1989 byl o posledních dnech mého života natočený film Člověk proti zkáze, který režíroval Štěpán Skalský. Jeho uvedení muselo být odloženo, kvůli tehdejšímu režimu. Ztvárnil mne Josef Abrhám.

AUTOŘI PRÁCE

Tereza Novotná
Tereza Škrdlová
Kristýna Misařová

Klára Čiháková
Petr Uhlík
Tomáš Pavlišín

Hana Maciuchová o roli Olgy

Film Člověk proti zkáze vypráví o posledních letech života spisovatele Karla Čapka. Roli Olgy Scheinpflugové si zahrála herečka Hana Maciuchová. Letos v květnu nás navštívila v naší škole, kde jsme si mohli o její roli popovídat.

Kristýna: Měla jste možnost se osobně setkat s Olgou Scheinpflugovou?

H. Maciuchová: Ano, v roce 1965 v Národním divadle, kde hrála chůvu ve hře Romeo a Julie.

K: Byla pro vás hereckým vzorem?

H. M.: Ne, protože v herectví se nedá opisovat. Každý se musí probrat sám sebou. Třeba mně se současně líbí Meryl Streepová. Za mlada se mi líbila Audrey Hepburnová.

K: Našla by se mezi vámi a Olgou Scheinpflugovou v hraní určitá podobnost?

H.M.: Řekla bych, že ne. To jsou věci, které se nedají srovnat. Zvláštní je, že jsem hrála typ rolí, které hrála Olga. Pan režisér Štěpán Skalský říkal, že jsme si velmi podobné.

K: Rozhodovala jste se dlouho o přijetí role Olgy ve filmu Člověk proti zkáze?

H.M.: Když mi režisér filmu Štěpán Skalský roli nabídl, nejdříve mě velmi zaujala, ale pak jsem začala pochybovat. Víím, že jsem se nerozhodovala hned. Můj muž, Jiří Adamíra, se s Olgou setkal a vyprávěl mi o ní. Její povahopis nebyl v tomto filmu popsán, s málokým by se mohla srovnat. Byla neuvěřitelně vtipná a ráda byla středem pozornosti. Všechny tyto vlastnosti nebyly v tomto scénáři zohledněny.

K: Byla příprava na roli Olgy náročná?

H.M.: Velmi jsem ji studovala. Režisér byl důsledný, podle fotografií bylo všechno autentické. Josef Abrhám, představitel Karla Čapka, i chodil jako Čapek.

Dbalo se na to, aby to bylo ryzí.

K: Jak se vám role Olgy hrála?

H.M.: Hrála se mi lehce. V mnoha věcech jsem jí velmi rozuměla. Hráť herečku by pro herečky neměl být problém. Role je jako šváb na mozk, protože dokud to člověk nevstřebá, tak na to pořád myslí. Olga měla blízkého přítele, který když byl pozván na předpremiéru filmu, byl nervózní. Po jejím skončení mě objal a řekl, že jsem ji nehrála, že jsem jí byla.

K: Který moment se vám v roli Olgy hrál nejobtížněji?

H.M.: Já jsem vlastně český patriot, byla jsem československý, proto mně vadilo, že naši souputníci Karla Čapka vlastně uštvali. Z toho se mi dělalo fyzicky zle. Nechácala jsem, že se v té době objevili lidé, kteří psali anonymy, sprosté, hloupé, vulgární, nevím, jak to jinak pojmenovat. Olga musela svého milovaného muže zatáhnout do sklepa, aby mu ukázala, co za svinstvo bylo v jejich baráku.

K: Ovlivnila tato role váš pohled na život Karla Čapka?

H.M.: Ani ne. Byla jsem daleko víc v obraze tím, co jsem o něm četla. Scénář byl vlastně jen výsek z jeho života.

K.: Natčení probíhalo také v Čapkově vile. Jak to tam na vás působilo?

H.M.: Všechno zůstalo tak, jako kdyby Olga s Karlem z domu nikdy neodešli.

Například v podkroví je to takové zvláště členité. Nacházel se tam psací stůl, na kterém ležela pera a uschlá růže, kterou si Karel Čapek vzal, když zemřel Tomáš Garrigue Masaryk. Dále pak místnost s psacím stolem Olgy. Jako když v divadle cítím soustředěnost publika, tak i cítím nakumulovanou soustředěnost lidí v místech, kde žili. Stejně je to i s domem na Strži.

K: Je nějaká herecká role Olgy Scheinpflugové, kterou byste si ráda zahrála?

H.M.: Mohla bych jí závidět mnoho rolí, ale tomu se vyhýbám. V současnosti jsem vlastně v takové životní fázi, kdy si mohu vybírat role a kdy si je mohu i trochu vymýšlet. Mohla bych jí závidět mnoho rolí, ale tomu se vyhýbám.

**Děkujeme za rozhovor,
Kristýna Misařová.**

Autor kresby Tomáš Pavlišín

Hana Maciuchová
Foto Klára Čiháková

Zajímalo mne, jak se daří mému prasynovci a jeho rodině. Potěšilo mne tedy, že přijal i se svou manželkou pozvání na krátký rozhovor a že na mne v dobrém vzpomínají.

S rodinou Čapkových udržujeme dobré vztahy

V rozhovoru s Pavlem Brázdou a jeho manželkou jsme se dozvěděli mnoho o osobním životě Olgy a samozřejmě i Karla Čapka. Rozhovor byl opravdu přínosný k pochopení situace v rodině.

Kristýna: Měl jste možnost se osobně setkat s Karlem Čapkem?

Pavel Brázda: Ano, setkal jsem se s ním. Ještě mi nebylo ani deset, když jsme přijeli s mámou a tátou na návštěvu do Prahy. Vzpomínám si jen na některé momenty našeho setkání. Karel si s námi nevěděl rady, protože nebyl zvyklý na malé děti. Josef se při cestě na Slovensko několikrát mihnul v Brně a z toho si pamatuji jen jeho podobu.

K: Jaké byly příbuzenské vztahy v rodině Čapkových?

P. B.: Moje máma, Eva Brázdová, rozená Koželuhová, byla dcerou Heleny Koželuhové, rozené Čapkové. Důvod, proč moje máma koupila dům, ve kterém žijeme dodnes, byl ten, aby byla blízko obou bratrů. Dokonce jsem slyšel od své báby, že byla inspirací pro literární postavu v Čapkově hře Krakatit. Už jako dětem nám četla O pejskovi a kočičce a Devatero pohádek. Byli jsme od mládí v blízkých stycích.

Věra Brázdová- Nováková a Pavel Brázda
Foto Petr Uhlík

K.: Jaký byl přímo váš vztah k Olze?

P.B.: My jsme ji měli docela rádi.

V. B.: Vážili jsme si jí, to každopádně. A respektovali jsme ji. Byla k nám hrozně přátelská. Měla pejska, se kterým k nám vždycky přišla a radila nám, co a jak s naší Dášenkou.

K: Scházeli jste se s Olgou Scheinpflugovou?

P. B.: Trvalo nějakou dobu, než si na ni rodina zvykla, než ji přijala. I když to byla bytost výborná, působila zprvu vulgárním dojmem. Když napsala knihu Český román, panoval v rodině s knihou značný nesouhlas. Byli jsme potom částečně svědky sblížování rodiny s Olgou. Později Olga a další blízcí přátelé, V. Černý, J. Seifert i mnozí komunisté podepsali žádost o omilostnění J. Palivce (druhého manžela Heleny Čapkové), díky které se trest snížil z dvaceti na deset let.

K.: Ke konci života byl Karel Čapek velmi nešťastný z politické situace v Československu. Slyšel jste o tom někoho z rodiny vyprávět?

P. B.: Karel byl tak zdrcený tím, k čemu došlo v Mnichovské dohodě. Pro něj to bylo národní neštěstí.

A taky proti němu začala štvance, takže když měl chřipku, přestal

mít potřebu nějak se tomu bránit. Později dostal zápal plic a jeho vůle k životu byla potom už tak malá, že zemřel. V anglických novinách napsali, že deštník pana Chamberlaina probodl Karlu Čapkovi srdce. Asi to byl důvod jeho smrti, protože to byla pro něj taková katastrofa, že to nepřežil. Ostatně, kdyby se dožil něčeho dalšího a neemigroval, tak by stejně skončil podobně jako Josef. Josef napsal krásné básně v tom koncentračním táboře. Opravdu vynikající, to byl vlastně vrchol jeho díla.

V. B.: Já jsem znala Jarmilu, manželku Josefa Čapka. Josef zmizel při transportu z koncentračního tábora v roce 1945. V té době vypukl tyfus a ona po Josefovi pátrala mnoho let a nevěřila, že je mrtvý. Nikdy se nezjistilo, kde zemřel. O smrti Karla víme hodně od Heleny, protože sedávala u Karlova lůžka, než umřel.

K.: Jak vzpomínala vaše maminka a babička na Karla a Olgu?

P. B. Pokud jde o mámu a bábu, tak měly trochu skeptický vztah k pozdějšímu dílu Karla Čapka. Domnívaly se, že se Karel nadmíru angažoval v politice. Karel Čapek se potom čím dál víc stával takovým oficiálním spisovatelem. Máma a bába si představovaly, že by mohl svého talentu využít daleko prohloubenějším způsobem. S Olgou se ten životní režim změnil, protože byla hodně

Autor kresby Tomáš Pavlišín

společenská, takže leckdy chodívali spát poměrně pozdě. Zajisté to mělo i určitý vliv na to, co Karel psal. Volil si témata, která pokládal za společensky potřebná.

K. : Ovlivnil vás váš prastrýc Josef Čapek ve volbě vaší profese?

P. B. : Když jsem asi v šestnácti letech začínal, tak mi na jeho názorech záleželo, něco jsem si od něj převzal. Vždy jsem si ho velice cenil nezávisle na jakémkoliv příbuzenském vztahu.

K.: Podíleli jste se na nějaké spolupráci v souvislosti s tvorbou Karla Čapka?

P. B.: Ano, ilustroval jsem Krakatit.

V. B.: S Helenou jsme dělali společné ilustrace k vzpomínkové knize Moji milí bratři, kterou psala

v době, kdy byl její muž ve vězení. Byl to takový únik před tou hroznou situací.

K: Stýkáte se s potomky Josefa Čapka?

V. B.: Měli jsme rádi Alenku, což byla dcera Josefa, ale ta již bohužel zemřela. Stýkáme se s jejím manželem, doktorem Dostálem, a jejich dcerou Kateřinou.

P. B.: Ten její manžel taky pěkně maluje a myslím si, že dědictví po Josefu Čapkovi spravuje velice obětavým způsobem.

V. B.: Obrazy má krásně zkatalogizované. Jejich dcera má syna Františka a s tím se také vídáváme. Všichni chodí na naše výstavy a my zase na jejich.

**Děkujeme za rozhovor,
Kristýna Misařová.**

Vila Karla Čapka

Sedím ve slaměné sesli na zahradě a přemýšlím, jak dlouho jsem se zde nekoval kaktusy a vilou. Je to snad již sedmdesát let, co jsem tu byl naposled. Břízy, tyčící se ve svitu slunce, naléztí nemohu. Zbyly po nich pouze shnilé a rozpadlé pařezy. Ovšem jedna bříza zůstala celá. Černá stužka na kmeni vyjadřuje úctu k životu mého dlouholetého přítele Tomáše G. Masaryka. Každá bříza v mé zahradě byla zasazena za jednoho pátečníka, tedy osobu, která mě chodívala navštěvovat každý pátek. Eduard Bass, Karel Poláček, Edvard Beneš, samozřejmě já a mnoho dalších, na které rád vzpomínám.

Hasan Zahirovič
Foto Klára Čiháková

U teplého čaje či kávy jsme probírali dění kolem nás. Po vile se za mého života plazil živě zelený břečťan. Ted' však břečťan uschl. Mám z toho špatný pocit. Pokračuji dál kolem terasovité a mnou léta udržované skalky. Vstupuji do domovních dveří a stoupám po schodech do prvního patra. V pokojích jsou podlahy stále pokryté mými perskými koberci, které jsem rád sbíral. Zavadím pohledem o skleník, který jsem nechal vbudovat do domu. Stojí tam ještě pár kaktusů, také moje láska. Dále stůl, na kterém jsem sedával a otevíral dopisy zlatým dopisním nožikem. Usadím se do křesla a po dlouhé době mám pocit klidu. Pozoruji travinu před mými okny, vzpomínám, kterak můj bratr Josef Čapek, vlastník druhé poloviny domu, sedával se mnou v trávě a povídali jsme si. Ted' mě zajímá, jak to vypadá nahoře. Zvednu se, proběhnu pokoje a běžím po dřevěných schodech, kde jsou stěny lemovány mými černobílými fotografiemi. Za rohem na mě vykoukne bysta mé krásné ženy, Olga Scheinpflugová se jmenovala.

Kresba Tomáš Pavlišín

Stůl Karla Čapka
Foto Klára Čiháková

Stála při mně v těch nejobtížnějších životních situacích, včetně mé smrti. Všímám si, že na stěně visí mé vycházkové hole, jako kdybych je tu nechal před pěti minutami. Projdu dveřmi a spatřím svůj milovaný stůl, který mi posloužil k napsání mnoha knih a povídek. Místnosti dominuje obří knihovna, která mě vždy povznášela na duchu. Ocítám se v další místnosti, která kdysi rovněž sloužila pátečníkům, když venku bylo sychravo, padal déšť či sníh. Vedlejší místnost, vybavená menší knihovnou s celým vydáním Ottova slovníku naučného, zase poskytla lůžko unavenému příteli. Padla na mě únava, uléhám a usínám...